

KONKURRENSVERKET	
2015-02-12	
Avd	CA
Dnr	93/2011
Proj	24

Slutrapport över projektet: **Konkurrens och Risktagande: En Experimentell Ansats**

Syfte: Projektet syftar till att undersöka mekanismer som bestämmer förhållandet mellan konkurrens och risktagande med speciellt fokus på risktagande å andras vägnar. Konkurrens kräver risktagande och överdriven riskaversion kan leda till för lågt konkurrenstryck. Samtidigt kan risktagande som drabbar tredje part vara skadlig, vilket blev tydligt i finanskrisen. Förhoppningen är att projektet kan öka vår kunskap om bland annat osunt risktagande, i synnerhet när en tredje part är involverad.

Metod: Projektet har haft en grundforskningsansats och tillämpar experimentella metoder, vilket innebär att försökspersoner ställs inför beslutssituationer som har en tydlig tolkning i termer av teoretiska riskbegrepp. Vidare har de pekuniära incitament när de fattar sina beslut. Projektet har haft tillgång till olika grupper av försökspersoner. Den största delen av projektet har använts sig av ett representativt urval av den danska befolkningen. Antalet försökspersoner som deltagit i våra experiment varierar men är inte under 700 försökspersoner, vilket får betraktas som stort ur ett experimentellt perspektiv. Detta urval har gjorts tillgängligt tack vare ett samarbete med Jean-Robert Tyran på Köpenhamns Universitet. Studier av detta urval har genererat tre forskningsrapporter (1, 2, 3). Till detta kommer en forskningsrapport som ännu inte är färdig (4), vilken baseras på ett urval av ca 240 studenter som genomfördes på Köpenhamns universitets ekonomiska laboratorium.

Resultat: Inom projektet har ett antal forskningsrapporter genererats (se nedan) och resultaten delas in med utgångspunkt från dessa.

Ett huvudsyfte har varit att bättre förstå risktagande å andras vägnar. I den första forskningsrapporten (1) visar vi att om det inte finns några intressekonflikter mellan beslutsfattaren och den som exponeras för risk, så kommer beslutsfattaren att utsätta den senare för lika mycket risk som den förre skulle utsätta sig själv för. Detta gäller emellertid enbart risker som avser positiva utfall. När risker även avser negativa utfall (dvs förluster) drabbas beslutsfattaren av en stark förlustaversion när denne själv exponeras för risk. Detta kan sägas leda till för litet risktagande i vissa fall. Om beslutsfattaren däremot tar beslut för någon annan så begränsas förlustaversionen vilket kan leda till mer rationella beslut. I studien studeras även hur andra bestämningsfaktorer som bland annat hur ålder, kön och kognitiv förmåga påverkar denna typ av beslutsfattande.

I den andra forskningsrapporten (2) introduceras incitament som ger upphov till intressekonflikter mellan beslutsfattare och den som exponeras för risk. Vi jämför en situation när det inte finns intressekonflikt med när en sådan finns. Intressekonflikten introduceras på olika två sätt: 1. Beslutsfattaren har möjlighet att minska sin egen risk genom så kallad "hedging" på andras bekostnad, vilket innebär att andra utsätts för större risk. 2. Beslutsfattaren utsätts för konkurrens på så vis att endast den som vinner i en turnering får betalning. Samtidigt är incitamenten anordnade så att ju större ansträngning att "vinna" desto

mer risk utsätts andra för. Experimenten visar att det själviska intresset slår igenom och beslutsfattaren ökar andras exponering av risk på grund av konkurrens och möjlighet till hedging. Denna tendens att exponera andra för risk tycks allmänt utbredd i befolkningen men personer med altruistiska preferenser och prosociala personlighetsdrag är mindre benägna att göra det. Den tredje forskningsrapporten (3) kan sägas vara en intressant biprodukt av våra studier. Tidigare välkända studier har hävdade att det finns ett negativt samband mellan beslutsfattares intelligens och riskaversion. När vi gjorde vissa modifieringar av våra experiment upptäckte vi att det som genererar detta resultat mest tycks bero på att personer med låg intelligens gör fler misstag (dvs uppvisar högre grad av "brus") i riskbeslut än andra.

I den fjärde studien låter vi försökspersoner konkurrera i olika upprepade turneringar med olika belöningsystem. Gemensamt för alla system är att belöningarna är helt beroende av vilket relativ position beslutsfattarna får i turneringen. Således används en belöning där endast vinnaren får allt, en annan enligt en "trappa" där vinnaren får mest och den som kommer sist får minst. En ytterligare variant är att den som hamnar sist får inget och alla andra får lika mycket. Beslutsfattarna tävlar genom att investera i "ansträngning" som ökar den förväntade konkurrenskraften och/eller i risk som ökar spridningen i utfall och som kan öka såväl som minska den förväntade konkurrenskraften. Det visas i studien att belöningsystemen kan påverka risktagandet i hög grad. I synnerhet visas det att system där endast vinnaren belönas driver beslutsfattarna till högt risktagande och att denna kan minskas om man istället endast "bestraffar" förloraren. Detta kan vidare ske utan att det påverkar beslutsfattarnas ansträngning.

Forskningsuppsatser:

- (1) Andersson, O., Holm, H.J., Tyran, J-R., and Wengström, E. 2015, "Deciding for Others Reduces Loss Aversion," Andersson, O., Holm, H.J. and Wengström, E., forthcoming in *Management Science*.
- (2) Andersson, O., Holm, H.J., Tyran, J-R., and Wengström, E., "Risking Other People's Money: Experimental Evidence on Bonus Schemes, Competition, and Altruism". (http://project.nek.lu.se/publications/workpap/papers/WP13_30.pdf)
- (3) Andersson, O., Holm, H.J., Tyran, J-R., and Wengström, E., 2013, "Risk Aversion Relates to Cognitive Ability: Fact or Fiction" Lund University, Department of Economics working paper series. Reviderat manuskript har begärts in av *Journal of the European Economic Association*. (<http://www.ifn.se/wfiles/wp/wp964.pdf>)
- (4) Andersson, O., Holm, H.J., and Wengström, E., 2015, "Incentives in Tournaments and its implications for Effort and Risk Seeking " (Arbete på den första versionen pågår)

Ekonomisk rapport bifogas

I projektgruppen har ingått Jerker Holm (sökande, Lunds Universitet), Ola Andersson (IFN), Erik Wengström (Lunds Universitet).